

Článek o Štěpánovském rodáku Vladimíru Čmelíkovi od pana Petra Čmelíka. Redakčně, stylisticky ani gramaticky neupravováno. Jedná se o rozšířený text publikovaný ve Skutečských novinách číslo 05/2022.

Narození do zlé doby

Úvod:

Druhá světová válka, stejně jako všechny předešlé i následující vojenské konflikty kdekoli na Zemi nesou stejný charakter a synonymum zla. Na jejich konci je bezpočet zmařených nevinných lidských životů, obětí, utrpení a bolesti. Válečné hrůzy se v minulosti bohužel nevyhnuly ani našemu malebnému kraji na Vysočině. Ležáky se stali tragickým symbolem páchané zvěle v té nejhorší možné podobě, jakou si jen lze v lidské mysli představit. Pro bezcitné vraždění malých nevinných dětí není v žádném slovníku jakéhokoli světového jazyka či národa výraz nebo pojem, který by to přesně vystihoval.

Příběh, který Vám chci vyprávět prostřednictvím žijícího pamětníka a rodáka z našeho kraje pana Jaroslava Čmelíka se odehrál právě během druhé světové války. Je to příběh jedné z milionů obětí této nesmyslné mašinérie.

Štěpánovský rodák

Dne 13.5.1922 se manželům Josefu a Marii Čmelíkovým ze Štěpánova u Skutče narodilo v pořadí třetí dítě syn Vladimír. Po absolvování povinné školní docházky ve Skutči nastoupil Vladimír Čmelík ve svých 15 letech v roce 1937 do učení na kováře ve městečku Vysoké Mýto. Rok před tím, když bylo Vladimírovi 14 let se 27.3. 1936 narodil můj otec, kterému 7 dní po narození zemřela matka. Z tohoto důvodu byl dán na starost a vychování ke svým prarodičům, protože jeho otec Josef, nejstarší bratr Vladimíra byl vojákem z povolání a pilotem v ČS armádě. Nemohl se proto o malého novorozeného syna sám starat. Tím se rodina Josefa a Marie Čmelíkových rozrostla o malého vnuka Jaroslava, vypravěče našeho příběhu. Asi v roce 1941 po vyučení a dosažení plnoletosti byl mladý a zdravý Vladimír, pln síly povolán na nucené práce do Německa jak tomu tehdy bylo u všech praceschopných mladých lidí v celé okupované Evropě.

Byl poslán do pracovního tábora ve městě Riessa, kde pracoval, mohl psát domů dopisy, dostávat balíky, ve chvílích volna mohl opouštět ubikace, chodit do města na vycházky nebo ho dokonce opustit, jezdit na výlety a pravidelně se vracel domů na dovolenky.

Domáci odboj

Mezi tím se jeho rodiče na Štěpánově aktivně a tajně účastnili na podpoře místního domácího protifašistického odboje. Josef Čmelík pravidelně celou válku dodával potraviny a vše potřebné místní partyzánské skupině, která se usadila v nedalekém lese mezi obcemi Štěpánov - Lhota - Doly a Janovičky. Díky malému hospodářství si to mohl dovolit, protože choval krávu, prasata, kozy, ovce, králíky, husy, kachny, slepice a na zahradě včely. Takže co se týká výživy, měla se jeho rodina velice dobře i za války „Měli jsme prostě všechno!“ říká Jaroslav Čmelík.

Maso několika druhů, mléko, máslo, tvaroh, sýr, smetanu, brambory, chleba, mouku, med, prostě všeho dostatek. Naopak si k nám lidé pro spoustu základních potravin jako je mléko, máslo, sýr a tvaroh chodili. Vždy jim prarodiče vyhověli a vypomohli, jak se dalo.

S batohem plným potravin a proviantu vycházel děda vždy po setmění nebo v noci na předem smlouvané místo k lesu, kde si partyzáni od něj vše převzali a odnesli do úkrytu. Později už nosil vše osobně do bunkru sám až k partyzánům. Po válce totiž mému otci místo kam za války děda chodil, osobně ukázal. Na místě dokonce Jaroslav viděl mrtvé německé vojáky, které partyzáni při posledním boji postříleli. „Byli narovnaní v jámě a přikryti jen větvemi a listím.“ Během války chodili partyzáni pro zásoby naopak až k nim domů ale také proto, aby se alespoň občas umyli a vykoukali. To zase zajišťovala a připravovala babička Marie. Ohřála vodu ve velkém prádelním hrnci, připravila necky, mýdlo, ručníky a hygiena mohla začít. Nejriskantnějším počinem ale bylo, když doma musela několikrát ošetřovat zraněné členy partyzánské skupiny. Vše opět probíhalo výhradně v noci a tajně. „Lehni si do postele, přikrej se a nekoukej!“ přikázala babička mému otci. Jenže řekněte tohle zvědavému chlapci. Malý Jaroslav nenápadně nadzvedl peřinu a po očku sledoval jak babička ošetřuje jednomu z partyzánů zraněnou ruku a vyměňuje zakrvácené obvazy.

Atentát

Po atentátu na říšského protektora Rainharda Heidricha a následném neslýchaném a nevidaném aktu msty v obci Ležáky a Lidice ze strany německých okupantů se samozřejmě situace v celé zemi zdramatizovala a přiostrčila. Hromadné zatýkání, brutální výslechy a popravy. Od té chvíle už nikdo nepochyboval o tom, kam až může zlovůle, absolutní bezcitnost a zrudnost válečného šílenství lidí zajít! Strach a nejistota v celé zemi, pochopitelně zejména v okolních obcích Ležáků musela být obrovská. Babička Marie Čmelíková (roz. Vašková) byla totiž v příbuzenském vztahu s Františkem a Jindřichem Vaškem popravenými společně s Ležáckými muži a ženami na Pardubickém záměčku. V rodině Čmelíkových zavládl strach z odhalení této rodinné vazby. Přesto děda i babička dál pokračovali v podporování odboje. Jeden z dalších válečných zážitků mého otce byla i událost, kdy osobně viděl postřílené lidi narovnané vedle sebe na křížovatce v lese u Bělé. Byl zrovna s dědou v lese na pařízkách, když uslyšeli střelbu. Pak vyšli z lesa na rozcestí a uviděli ty mrtvé. "Pojď rychle pryč za chvíli jsou tady Němci" Byl to právě ten les,

kam nosil děda jídlo místním partyzánům! Jindy zas, když šel otec s kamarádkou pro vodu, projížděla kolem nich německá kolona a jeden z vojáků, zřejmě jen tak pro vlastní pobavení, těsně vedle nás vystřílel dávku ze samopalů. "Sotva jsme stačili přeskočit zíd'ku, aby jsme se schovali. Pak už jsme jen z hrůzou poslouchali jak se kolem nás odráží a hvízdají kulky! V tu chvíli na nás s Hedvičkou sáhla smrt" vypráví táta. Nalezení nechvalně známé a slavné německé pistole P08 tzv. devítky na konci války v potoce při hloubení koryta, byla už jen třešnička na dortu jeho válečných vzpomínek. "No, na malého kluka, kterému bylo na konci války 9 let, drastických zážitků docela vrchovatě" povídám s údivem já. Jenže to nejhorší rodinu Čmelíkových teprve čekalo!

Vladimír po celou válku pracoval v Německu a pravidelně se vracel domů. Někdy v létě nebo na podzim roku 1944 ale byla pro něj jeho dovolená doma bohužel poslední. Vzhledem ke zprávám z fronty o postupujících osvobozeneckých armádách z východní i ze západní strany Evropy se Josef Čmelík ve snaze neriskovat už život svého syna, domluvil s partyzánským velitelem, že by se Vladimír přidal k jeho skupině a účastnil se raději domácího odboje. Dožil by se tak konce války doma a do Německa už se nevrátil. Navíc by měl se svým synem pravidelný kontakt. Byl domluven dokonce ještě jeden úkryt a to konkrétně s farářem kostela v Janovičkách, kde by se Vlád'a do konce války schovával.

Osudové rozhodnutí

Večer před návratem z poslední dovolené byl pro Vladimíra a jeho rodinu zároveň posledním, kdy strávili společné chvíle. Strach a obava z toho, co by mohlo následovat po jeho zběhnutí z totalního nasazení, zpečetilo jeho osud. Rodinná porada vynesla nad Vladimírem jediný možný ortel. Musí se vrátit do Německa aby neohrozil rodinu, zejména malého Jaroslava a možná i celou vesnici Štěpánov. Vladimír samozřejmě nechtěl, protože Německo se nacházelo už v úplně jiné situaci než na začátku války.

Na naléhání a prosby své matky ale nakonec pochopil vážnost celé situace a souhlasil s návratem do říše. Obětoval se hlavně pro svého otce, kterého měl rád, od malička si s ním hrál a staral se o něj se starší sestrou Marií. Podle svědectví sousedky p. Čákové ze Štěpánova byl Vladimír poslední večer u nich na návštěvě a svěřil se jí. Řekl doslova, „Teto mě se tam tak nechce, ale já musím kvůli malému Jarouškovi“ Poděkoval za kafe a buchty na cestu, rozloučil se a odešel domů.

A to bylo naposledy kdy ho sousedé viděli živého.

Druhý den už se Vladimír vracel zpátky do Riessa a naposledy se rodičům ozval v listopadu téhož roku. V tomto dopise píše, „Žádný balík mě už neposílejte neboť to vypadá, že brzo přijedu domů na dobro“ Jenže domů už Vladimír bohužel nikdy nedorazil.

Osvobození

9.5.1945 skončila válka a rodina Čmelíkových dychtivě očekávala návrat svého syna. Z války se vrátil i nejstarší syn Josef. V jejich domě si velitel osvobozené jednotky rudé armády dokonce zřídil dočasné velitelské stanoviště. Jeho vojáci měli pozice směrem ke Svato Anenskému potoku a dům Čmelíkových stál právě na tomto kraji vesnice. K tomuto období se váže i jedna tragická událost u které byl můj otec taky přítomen. Jeden ze sovětských vojáků se totiž dopustil pokusu o znásilnění na jeho kamarádce a spolužačce nezletilé Hedvice Čáповé. Za tento incident dotyčný voják zaplatil tím nejcenějším. Jeho velitel ho bez soudu a bez milosti na zahradě osobně zastřelil! To se táta dozvěděl od kuchaře, který u nich společně s velitelem bydlel. Malého Jaroslava si tento voják z hodností kapitána velice oblíbil a říkal mu Jaro - máličik přesto, že věděl, že mu tatínek tajně bere cigarety a kuchaři zase v uhláku schované náboje! Dal mu prý i peníze aby si mohl koupit nějaké sladkosti. Děda Josef dostal na památku nůž, babička Marie padák na povlečení a hluchoněmý strýc Francek nové boty, ze kterých měl prý obrovskou radost! Po odsunu posledních německých okupantů odešla i osvobozená vojska i s partyzány, kteří se také přišli rozloučit a poděkovat za podporu Josefu Čmelíkovi.

Dny, týdny a měsíce běželi, ale Vladimír se domů nevracel. Josef Čmelík začal na vlastní pěst pátrat po osudu svého syna. Ptal se, sháněl informace, telefonoval, psal inzeráty do novin, kontaktoval červený kříž a doufal, že jeho syn přežil a vrátí se domů. Po nějaké době se mu na inzerát přihlásil člověk, který byl s Vladimírem v pracovním táboře. Osobně ho neznal, protože byl ubytován v jiném baráku, ale potkávali se spolu v práci a zdravili se. Znali se jen od vidění. Jeho jediná informace, kterou mohl podat byla bohužel zásadní a zdrcující!

„Do pracovního tábora přijelo v březnu 1945 gestapo a Vladimíra společně ještě asi se dvěma nebo třemi muži naložili do auta a odvezli je do koncentračního tábora v Buchenwaldu. Co provedli, co se stalo nebo proč je odvezli, to bohužel nevím ale viděl jsem to na vlastní oči“, oznámil dotyčný.

Buchenwald! Pro Boha! Už jen to slovo nahánělo hrůzné představy po tom, co se celý svět po válce dozvěděl, jaká zvěrstva páchaná na lidech se tam děla! Od té chvíle nebylo téměř pochyb, že už se jejich nejmladší a milovaný syn domů nevrátí. Poslední zbytky naděje, že to přežil tato informace definitivně rozprášila. Mému pradědovi a prababičce se v tu chvíli zastavil svět! Jejich manželství se proměnilo v trosky. Praděd Josef své ženě vyčítal, že ona může za smrt jejich syna! „Kdyby jsi mu dovolila jít k partyzánům tak se to nestalo!“ Ona se zase hájila tím, že „Kdyby se tam nevrátil, tak Němci zlikvidují celou rodinu včetně malého Jaroslava!“ Hádky, výčitky a vzájemná nenávisť se stupňovaly, až nakonec praděda začal utápět svůj žal v alkoholu.

V roce 1946 byl na Štěpánově odhalen pomník obětem války a kromě dalších občanů i fotografie Vladimíra s informací stár 23 roků a nápisem, „ Padli abychom my žili“

Tříčtvrtě století

Čas běžel dál a nastřádal dlouhých 75 let od konce 2. světové války. Když jsem byl malý, velice rád často a se zájmem jsem listoval v rodinném albu a poslouchal dychtivě válečné zážitky mého táty. Kdykoli jsem narazil na fotografii Vladimíra a zeptal se ho na něj, viděl jsem v jeho tváři smutek a někdy přesto jaký je to tvrděák se jeho oči zarosily. Bylo poznat, že mu stále chybí. Jak, kdy a kde přesně skončila jeho životní pout' ? Proč musel zemřít tak mladý?

V roce 2017 jsem se svému otci k jeho 80 narozeninám zorganizoval výlet po stopách mládí.

Vzal jsem ho všude, kde to měl rád a připoměl mu jeho dětství a dospívání. Navštěvovali jsme příbuzné ve Skutči včetně rodného města jeho matky Herálce, kam jezdil do 15 let na prázdniny k dědovi z matčiny strany, ale hlavně jsme navštívili samozřejmě rodný Štěpánov a Bělou, kde jsme strávili krásné chvíle a vzpomínání s Vlád'ovou sestřenicí Slávkou Štikovou. A zase ten Vladimír! Takhle se ke mě v průběhu mého života neustále pravidelně vracel. Slávka nám tehdy přednesla báseň, kterou ona osobně recitovala při slavnostním odhalení pomníku na Štěpánově v roce 1946. Moc se mi líbila tak jsem si aspoň část zapamatoval.

Báseň :Vzpomínáme na tebe bratráčku náš milý, vzpomínáme na tebe každičkou snad chvíli.

Jednou vzpomenu já, pak otec při své práci, ba každému ze vsi vzpomínka se vrací.

Co se stalo s Vlád'ou, kde našel svůj konec? Má snad kříž u cesty, odzvonil mu zvonec?

Osudné dokumenty!

V roce 2020 se stala zvláštní věc. Mé manželky se kolegyně v práci zeptala „jestli jsme náhodou neměli v rodině někoho kdo zahynul za 2. světové války v koncentráku?“ Žena pohotově odpověděla. Můj manžel Petr měl nějakého strejdu, který se po válce nevrátil z Buchenwaldu! Vyprávěl mi o něm. Netrvalo dlouho a zvonil mi telefon, kde mě hlas mojí manželky oznamuje: „Vladimír Čmelík zemřel 28.3. v 11.10 min. na ošetřovně v Buchenwaldu“, „Kde jsi to zjistila? ptám se překvapeně. „Na internetu“ odpověděla. Ihned po návratu z práce jsme znovu na příslušné internetové adrese zadali do vyhledávače jméno Vladimír Čmelík a před mým zrakem se po chvíli otevřelo 14 dochovaných osobních dokumentů z archivu Buchenwaldského koncentračního tábora. Mezi nimi byl i dokument s datem zatčení, přeřazení na jiný blok, pak ošetřovnu, kde mu byla sice dána rychlá pomoc ale bohužel i úmrtní zpráva s lékařskou diagnózou z následujícího dne, kdy celkovému oslabení organismu jeho srdce nevydrželo a umírá! Právě se dívám a čtu písemně zaznamenaný tragický osud a konec mého prastrýce Vladimíra. Byl jsem jako opařený. Chvillemi jsem snad ani nedýchal! Tohle neviděl z rodiny tříčtvrtě století nikdo až teď já! Bylo to jako zázrak! Jako kdybych se se vrátil zpátky v čase a ocitl se v té době! To, že se Vladimír nevrátil po válce z Buchenwaldu rodina věděla a nalezení těchto dokumentů samozřejmě na jeho tragickém osudu nic nezměnilo a nezmění. Přesto mě to

ale připadalo jako fantastický a zásadní objev! Detailně jsem pročítal a zkoumal každý dokument. Okamžitě jsem si všechno stáhnul do počítače a jel ukázat svému tátovi. Nebyl překvapen o nic méně než já! Když jsme vše prohlédli, řekl zamýšleně polohlasem „Hm, tak teď už mě to všechno teprve dává smysl! Teď už to všechno zapadá do sebe. Už je mi ten jeho příběh jasnej“.

Magická data

13.3. 1945 byl Vladimír zatčen Stapol - Dresden v pracovním táboře a převezen do Buchenwaldu. 21.3. byl přerážen z bloku 57 na č. 58, 25.3. je práce neschopen, 26.3. je přenesen ve vážném stavu na ošetrovnu, 27.3. začíná kolabovat - je mu podána rychlá pomoc ale jeho organismus je celkově zesláblý. Výška 176 cm a váha maximálně 50 kg v této chvíli možná i méně. Bojuje o život ale v podstatě už pomalu umírá v den 9. narozenin svého synovce, mého táty Jaroslava, pro kterého se osobně obětoval a vrátil se zpět do říše. Jeho srdce ještě vydrží tlouct do druhého dne 28.3. kdy se v 11.10" hod. definitivně zastaví.

Hořkou číselnou hříčkou rodinného osudu je fakt, že Vladimírův otec a můj praděda Josef Čmelík zemřel 31.7.1974 v den svých 8 narozenin. Zahrál si s námi všemi osud nebo je to jen náhoda? Od chvíle zatčení do smrti Vladimíra uběhlo 14 dnů. Za dalších 14 dnů po jeho smrti americká armáda koncentrační tábor osvobodila. Celou válku přežíval v německém totálním nasazení a nakonec mu scházelo přesně dva týdny k tomu aby se dožil osvobození a vrátil se domů ke svým milovaným!

Ti pravý hrdinové se prý z válek nevrací. „Padli abychom my žili“ hlásá nápis na pomníku.

Tragická bilance minulosti a současnosti

Podle dnešních psychologů byl německý vůdce Adolf Hitler velice inteligentní člověk bohužel s psychopatickými sklony. Tato ďábelská kombinace vysokého intelektu, zvrhlých povahových vlastností, nenávisti k židům a jiným národům nebo rasám udělala z tohoto člověka chladnokrevnou a bezcitnou zrůdu schopnou čehokoli! Zavlekl národy celého světa do naprosté apokalypsy. Jeden jediný člověk, který po demokratických volbách v roce 1933 dostal do rukou politickou moc. Německo horečně zbrojilo a systematicky se připravovalo na válku. Měli jasnou vizi a svůj zvrhlý sen za kterým se trpělivě krok po kroku přibližovali. Jejich záměrem byl životní prostor a zotročení národů, které pro ně budou pracovat. Ostatní chtěli dokonce vyhladit způsobem konečného řešení v plynových komorách.

Už 77 let žijeme v míru a blahobytu o jakém snili určitě i naši předci. Někdo jim to změnil, aniž by to sami mohli ovlivnit.

Varování do budoucna

Mocní tohoto světa jsou jiní. Jejich vysoký intelekt, sobecké myšlení, chladnokrevné, vypočítavé kalkulování jsou nebezpečnou kombinací a hrozbou pro všechny slušné a mírumilovné obyvatele planety. Musíme být neustále na pozoru a nepodcenit nic, co by jen maličko mohlo naznačovat hrozby, kterými museli projít a zažít naši předci. Nedovolme už nikdy a nikomu aby s námi manipuloval a zatlačoval nás za hranice nenormálnosti, svobody, slušnosti a lidství. Osudy našich předků jsou pro nás obrovským varováním do budoucna. Je to jen soukromá válka nemocných mocných.

Adolf Hitler byl zvolen v demokratických volbách. V hlavě se mu ale zrodila zvrhlá myšlenka na čistou rasu, tisíciletou říši a ovládnutí celého světa. Vladimír Čmelík se narodil 13.5.1922 po 1. světové válce. I on a lidé v té době se těšili z míru, budovali Novou Republiku a doufali, že se nebudou opakovat hrůzy, kterými prošli jejich rodiče na frontách 1. světové války. Jediný nemocný psychopatický šílenec ale jeho mladý život zkrátil a ukončil. Vladimír Čmelík rodák ze Štěpánova zemřel ve věku 22 let v koncentračním táboře Buchenwald dne 28.3.1945. Jeho vrahem a katem je lidská zvrhlost, zlo, nenávisť, rasismus, chamtivost a sobecké myšlení.

I dnes volíme politiky demokraticky a doufáme, že svět bude krásný, bezpečný, čistý, svobodný a přátelský. Proč tedy dáváme z rozpočtů miliardy na zbrojení? Počítá snad někdo s novým válečným konfliktem? Proč a k čemu mají největší mocnosti ve svých arzenálech geneticko - bakteriologické nebo biologické zbraně? Plánuje snad někdo nové vyhlazení? Kde, kdy a proti komu jsou připraveny k případnému použití? Touží snad někdo posunout technickou vyhlazovací úroveň nacistů? Šedesát milionů zmařených lidských životů. Adolf Hitler chtěl vyhladit celé rasy a národy. Je tato podobnost opravdu jenom náhodná? Jen z pouhého pudu zachování života na Zemi. Buďme všichni opatrní a vždy ve střehu! Ani dnešní demokratický systém nám nikomu nezaručuje naši bezpečnost, svobodu a bezstarostnost. To si bohužel mysleli i naši předci.

Petr Čmelík